

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΓ'. - φύλ. 35 * ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 19 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΙ 1915 * ΑΡΙΘΜΟΣ 580

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ Πέρα από τη ζωή (συνέχεια).
ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ 'Αθηνιώτικες γραφές'.
Μ. ΚΑΛΟΤΥΧΟΣ Εικοσιπέντε χρόνια.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ 'Από τούς «Βωμούς».
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ Τò μεγάλο παιδί (συνέχεια).
ΙΟΥΛΙΟΣ ΤΥΠΑΛΛΟΣ Δυό νύχτες.
ΧΡ. ΧΡΙΣΤΟΥΛΑΚΗΣ Φυλή και Κράτος.
ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ - Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ - ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑ-
ΤΟΣΗΜΟ.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ "ΒΩΜΟΥΣ,,

ΦΑΝΤΑΣΙΑ

'Ω Κατάρα και ω Παράκληση!

Μυρογάλανα έσείς μάτια έκστατικά,
σκληρά χέρια έσείς προστηχτικά,
σά σταλμένα από μιας Μοίρας τò θυμό.

Στò γκρεμό! Στò γκρεμό!
Και παλεύω.

'Ω Παράκληση! ω Κατάρα!
Σιδεροδεμένη μου βουλή,
δρφυκή είν' ή σκέψη μου κιθάρα,
στά βαθιά και τού γκρεμού ήδονολαλεί.

Μέσ' άπ' τά βαθιά και τού γκρεμού,
πίò βαθιά και πίο ψηλά σās άγναντεύω,
σάν άπίνου στην κορυφήν ίεροϋ ΒΩΜΟΥ,
μάτιχ έσείς και χέρια έσείς,

Φαντασία!

Φαντασία με τò τραγούδι σου τò στέμμα:
Δείπνος μυστικός. Τò σώμα σου και τò αίμα,
ή θυσία.

Στò βωμό! Στò βωμό!
Και λατρεύω.

'Ω χαρά! Μυστικολάτρης θυσιαστής,
κ' έσύ έμπρός μου,
πέρα από τάνθρώπινα τά ώραϊα,
σά χυμένη άπ' τήν ιδέα
μιας άτάραχης 'Ελένης
ή μιας θείας ξένης
τίς χαρές της πού θά χαίρεται,
πού θά πάσκη της τά πάθη
στούς δικούς της μόνο αστρόκοσμους,
μοναχά στά πλάσματα πού πλάθει.

"Όπου όρθώνεσαι, γερμένη όπου σταθής,
κι άν τ'ακάθαρτα σ' έγγίζουνε τού κόσμου,
ένας κύκλος πάντα έσένα διαμαντώνει,
κάτι σάν άπό φως δόξα και σ' άγιάζει.
Τίποτε—Είσ' έσύ—δè σέ λεκιάζει,
τίποτε—Είσ' 'Εσύ—δè σέ θαμπώνει!

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

"Όταν ξεσπερμεύονται οί λαοί
και ξεθεμελιώνονται οί πατρίδες,
μέσα στοϋ πολέμου τή βοή
κ' έξω και παράμερα, δέν είδες;

Σιγοδέονται κάποιοι σάν ίεραργοί,
κ' ένω κάτω άπό τά πόδια τους τραντάζει·
κ' ένω σείεται και χαλιέται γύρω ή γή,
τίποτε, θαρρείς, δέν τούς ταραίζει.

Σά νάκοιλουθάνε μυστική,
μ' ένα Κύριον άφανέρωτο, όμιλία,
γυρτοί άσάλευτοι και σάν έκστατικοί
στά λειτουργικά τους τά βιβλία.

"Όλοι γύρω τους και γέροι και παιδιά
και οί γυναίκες, τάρματα στά χέρια·
Μόνο εκείνοι,—άχτύπητη ή καρδιά!—
με τά χέρια άνάερα πρòς τάστέρα.

"Αδεια δέν είναι τά χέρια τους, κρατούνε
τά πουλιά τά μαντικά της Προσευχής,
και τήν πρώτη όρμη τούς δίνουν και πετούνε
πρòς τούς Θρόνους της 'Ιδέας και της Ψυχής.

Καίει φωτιά σ' ένα βωμό—ò βωμός
φροντισμένος από κείνους, και δè σβύνει.
Θά περάσουν κι ó θυμός κι ó χαλασμός,
μά ó θνητός, όρθός ή χάλασμα, θά μείνη.

Στò βωμό τη θεία φωτιά θά πάη ξανά,
όπου έπίστη, ή τέχνη, ή λόγος, ή Σοφία.

Στὰ παντοτινά, Ὡσαννά!

Στὰ λειτουργικά βιβλία.

Σιγοδέονται κάποιοι σὺν ἱερουργοί,
λαοὶ τριγύρω τους μὲ τάρματα στὰ χέρια,
καὶ χαλιέται ἡ γῆ, καὶ ρυάζεται ἡ σφαγή·
μὲ τὰ χέρια ἐκείνοι ἀνέρα πρὸς τὰστέρις.

Ὅμως ὅσο κι' ἂν ἀσάλευτοι φαντάζουν
στοὺς χοροὺς τῶν Ἑρινύων καὶ τῶν Κυκλώπων,
τὰ ὑψωμένα χέρια τρέμουν καὶ σπαράζουν
σὺν ἅπ' ὅλῃ τῇ λαχτήρᾳ τῶν ἀνθρώπων.

Καὶ τὰ μάτια τους κι' ὅς φαίνονται δεμένα
σὺν ἀδάκρυτα μὲ μιὰ ὑπερκόσμια φέξη.
Εἶναι ἀπὸ τὸ δάκρυο θολωμένα
τὸ πικρότερο, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τρέξη.

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ

VII

Σὲ ἓνα καράδι ποὺ τὸ κυβέρναγε τρελλὰ ὁ ἀέρας,
πλέαμε τὸν ὠκεανό. Σκοτάδι γύρω. Βαθεῖα στὸν ὄρι-
ζοντα καὶ ἀγνάντια μας, ἀναθεὶς λαμπρὸ τὸ σέλας τῶν
κεραυνῶν, φτειάνοντας σκάλες τσακισμένες γιὰ τοὺς
ἀδύνατους. Ἀνεδρασμένοι στὸ ψηλότερο κατάρτι, βλέ-
παμε δίχως τρέμο τὸν πόλεμο τῶν στοιχείων. Γιατί
μέσα μας εἴταν γαλήνη καὶ χαρὰ Θεοῦ. Τὸ φέρεμά μου
ἀνέμιζε γύρω σου καὶ σὲ εἴπλωνε σὰ λευκὸ φτερό καὶ
τὸ χέρι μου, ξεστὰ σὺν τῆς μάννης, ὄνειροχάιδευαν
τὸ κορμί σου. Πλέαμε, πλέαμε. Μὰ πρὶν περάσει ἡ
νύχτα, βούλιαξε τὸ καράδι. Ἐμᾶς, τὸ φιλὶ ποὺ δό-
σαμε μὲ ὅλη τὴν ἐνταση τῆς ἀνθρώπινης ζήτησης, μᾶς
κράτησε ψηλὰ στοὺς ἀφρούς. Καὶ ἀπὸ τίς κορφές τῶν
κυμάτων εἶδαμε τὸ πρῶτο ξημέρωμα.

VIII

Αἰσθάνομαι κάτι μέγα, σὺν τῇ συγκίνησιν τῆς γῆς,
ὅταν βγάξει τὰ νέα βλαστάρια. Τὰ σπλάχνα μου σα-
λεύουν, εὐωδία μωσκολεύουδων βγαίνει ἀπὸ μέσα μου
καὶ τὸ αἷμα μου εἶναι καθάριο σὺν τῶν περιστριῶν.
Βλέπω νὰ μὲ ἀγγίζει ἡ στιγμή τῆς ὀρμίδας. Τί θὰ
γενήσῃ; Μήπως κανένα λουλούδι, κανένα ἄστρο, κα-
νένα σπάνιο πουλὶ ποὺ θὰ μὲ πάρει μαζί του στὰ σύ-
γνεφς; Μήπως θὰ φέρω στὸ φῶς τὸν ἀληθινὸν ὑπεράν-
θρωπο; Χαμηλώνω τὰ μάτια καὶ περιμένω.

IX

... Καὶ θαρρῶ πῶς τὸ βλέπω. Πότε τὸ γέννησα,
πότε τὸ βύξαξα, πότε τὸ μεγάλωσα ἴσα μὲ μιὰ τριαν-
ταφυλλιά. Παίζει γύρω μου καὶ τινάζει τὰ χεράκια,
ἀκούμπώντας πότε-πότε στὰ γόνατά μου κεφαλάκι
χρυσό. Λευκὲς χαρὲς σκορποῦνται στὴ μελαχολικὴ
κάμαρα, ποὺ τὴ φωτίζει μικρὴ λαμπίτσα. Σκυφτὴ στὸ
τραπέζι ράβω τίς ποδίτσες του καὶ γλυκοτραγουδοῦ.
Κάθε τρίψιμο μοῦ μὴνᾷ τὸν ἐρχομὸ τοῦ ταξιδεμένου
πατέρα. Μὰ ὁ πατέρας δὲν ἐρχεται. Στὶς δμίχλες ὑπνῶν
πικραμένων περνάει, σὰ μέσα ἀπὸ θαμπὸ γυαλί, δίχως
νὰ μὲ γνωρίσει.

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ

ΦΥΛΗ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΣ

Τὰ Ἀλεξανδρεϊανὰ «Γράμματα» στὴ σειρά τῆς ἔξερυνάς
τους «γιὰ τίς μελλοντικὲς κατευθύνσεις τῆς φυλῆς» τυπώ-
σανε μὲ τὸν παραπάνου τίτλο καὶ μιὰ μελέτη πολιτικοκοι-
νωνικὴ τοῦ κ. Χρ. Χριστουλάκη. Τῇ μελέτῃ αὕτῃ θὰ τὴν
κρίνουμε ἀργότερα· ἴσως συζητήσουμε καὶ μερικὲς ἰδέες τοῦ
συγγραφέα ποὺ μπορεῖ γὰ μὴν τίς βροῖσκουμε πέρα πέρα σω-
στές· μὰ δὲν μπορούμε νὰν τἀρνηθοῦμε πῶς ἡ μελέτη τοῦ
κ. Χριστουλάκη εἶναι πολὺ καλοσυνειδητὰ καὶ πολὺ στο-
χαστικὰ γραμμένη, μιὰ ἐργασία ποὺ ἀξίζει νὰ τὴν προσέξε-
ται καὶ νὰν τὴ σεβαστεῖ. Σήμερα τυπώνουμε δὴ ἓνα
κομμάτι, ποὺ τὸ βροῖσκουμε πάλι χαρακτηριστικὸ καὶ πολὺ
πρωτότυπο γιὰ τὴν Κρατικὴ ἀντιλήψη καὶ ἐκμετάλλευσιν τῆς
ἱστορίας.

Βέβαια ὁ οὐσιαστικὸς χωρισμὸς τῆς πολιτισμένης
φυλῆς ἀπὸ τὸ ἰσχυρὸ κράτος ἔγινε στὰ πρᾶγματα,
αὐτὸ ὅμως δὲν πᾶει νὰ πεί πως ἔγινε καὶ ἐπίσημος,
κι' ὅτι τὰ κράτη ρητὰ καὶ ἀπροκάλυπτα ὁμολόγησαν
τὸ ξένο πρὸς τὴ φυλὴν κρατικὸ ἰδανικὸ τους. Διόλου
μάλιστα, ἀφοῦ δὲν περνᾷ μέρα νὰ μὴν ἀκούσαμε πως
εἶναι οἱ γνησιότατοι καὶ ἐπιστημότατοι ἀντιπρόσωποι
τῆς φυλῆς, ὅτι ἐνσπικνώνουν τὴν ὑπέρτατη θέλησιν τοῦ
ἔθνους ν' ἀποτελεῖ μιὰ πολιτικὴν ὄντοτητα, καὶ καμιά
φορὰ μάλιστα, ὅτι αὐτὰ περικλείουν ὁλόκληρην τὴν
φυλετικὴν ἐκδήλωσιν. Ἐγίναν πολὺ ξεστῶπτα τὰ κρά-
τη, ὥστε διόλου νὰ μὴ διστάζουν νὰ μιλοῦν ἔτσι. Κ'
ἔγιναν πολὺ κρατικά, καὶ δικθέτουν ἅπειρα καταχθόν-
ια μέσα, γιὰ νὰ συγχίξουν τὰ πράγματα, καὶ νὰ κά-
νουν πολλοὺς, πάρα πολλοὺς νὰ τὰ δέχονται ἔτσι.

Καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἔχουν στὰ χέρια τους τὴν παι-
δείαν, τὴ μόρφωσιν τῶν παιδιῶν τῆς φυλῆς. Ὅχι μόνο
τὴν κατώτερην ἐκπαίδευσιν, τὴν ὑποχρεωτικὴν, μὰ καὶ
τὴν ἀνώτερην ἀκόμα, καὶ αὕτη τὴν ἐπιστημονικὴν, τὴν
ἐπιρρεάζουν μὲ χίλιους δυὸ τρόπους. Κι' ἂν δὲν τὴν
ἐπιρρεάζουν ἄμεσα, ἐπιδροῦν ἔμμεσα, ἀσκοῦν τὴ γοη-
τευτικὴν τοὺς ἐπιβολήν, καὶ συχνὰ παρέχουν τὴν οἰκο-
νομικὴν καὶ γενικότεραν τὴν κρατικὴν τοὺς συνδρομήν
στοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐπιστήμης, καὶ τοὺς μετατρέ-
πουν σὲ θεληματικὰ ἢ ἀθέλητα ὄργανά τους. Ὅργανα
ἐπιβολῆς τῆς κρατικῆς λογικῆς, τοῦ κρατικοῦ ἰδανι-
κοῦ, τῆς κρατικῆς ἠθικῆς.

Στὴν κατώτερην ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν ἡ ἐπίδρα-
σις τῆς πολιτείας εἶναι ἄμεση. Αὕτῃ ἐγκρίνει τὰ δι-
δακτικὰ βιβλία, αὕτῃ κανονίζει τὸ ποῖόν τῆς διδασκα-
λίας, αὕτῃ φαμπρικάρει τοὺς δασκάλους, καὶ ἐποπτεύει
διαιρητῶς. Ἐκεῖ μέσα μαθαίνουν τὰ παιδιὰ πως πρῶτα
ἀπ' ὅλα ὀφείλουν νὰ εἶναι πολῖτες, μονάδες τοῦ κρά-
τους. Καὶ μὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα συγχίζεται κράτος
καὶ φυλὴ, ἢ τουλάχιστο διδάσκεται πως πατριωτισμὸς
θὰ πεί ἡ ἀφοσίωσις στὸ κράτος, σὺν αὐτὸ νὰ εἶναι ἡ
πατριδία. Καὶ τὸ σπουδαιότερο, ἐκεῖ μαθαίνουν τὰ
παιδιὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους των, μὲ τὸν πῦθ συντη-
ρητικὸν γιὰ τὸ κράτος καὶ ἀντικειμενικὰ ἀνακριβέστερο
τρόπον. Δὲν εἶναι πολὺ νὰ ποῦμε πως τὰ κράτη, του-
λάχιστο τὰ περισσότερα, συστηματικὰ παραχαράττουν
τὴν ἐθνικὴν τοὺς ἱστορίαν γιὰ σκοποὺς ἀποκλειστικὰ
κρατικοῦς. Κι' ὅμως εἶδαμε τί σπουδαῖος συντελεστής